

Tervishoiu ja Sotsiaaltöö Kutsenõukogule

Tervishoiu ja Sotsiaaltöö Kutsenõukogule

Ettepanek „Abivahendi tehniku“ kutsestandardi esmaseks koostamiseks

1. Ettepaneku esitaja: Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit, Endla 59, Tallinn, esindaja Auli Lõoke, ELIL tegevjuht
kaastaotlejad: Tallinna Tervishoiu Kõrgkool, Kännu 67, Tallinn, esindaja Piret Tamme,
TTK kutsehariduse osakonna juhataja
Eesti Füsioterapeutide Liit, Kotzebue 9/11, postkast 1558, Tallinn, esindaja Hille Maas, EFL
juhatusel liige tervishoiupoliitilistes küsimustes
2. AV tehniku kutsestandard kuulub Tervishoiu ja Sotsiaaltöö Kutsenõukogu pädevusse
3. Kavandatava kutsestandardi nimetus: üldnimetus „Abivahendi tehnik“, spetsialiseerumisega:
  - Liikumis- ja olmeabivahendid, liikumisabivahendite ja tegevuskeskkonna kohandused
  - Kommunikatsiooni abivahendid
  - IT ja automatiseerimislahendused
  - Ortoosid ja proteesid
4. Ülevaade kutsealal toimuvast:
  - 1) Hetkel töötavad abivahendi tehniku sisulist tööd tegevad spetsialistid järgmistes valdkondades:
    - **Abivahendifirmad-21**
    - **Rehabilitatsiooniasutused-51**
    - **Taastusravi ja rehabilitatsiooniteenusega tegelevad tervishoiuasutused – 23**
    - **Abivahendifirmades töötab hinnanguliselt hetkel 30 spetsialisti**
    - **Rehabilitatsiooniasutustes töötab hinnanguliselt 75 spetsialisti**
    - **Tervishoiuasutustes töötab hinnanguliselt 15 spetsialisti**
    - **Paiknemine: Tallinn, Tartumaa, Harjumaa, Ida-Virumaa, Lääne-Virumaa, Võrumaa, Valgamaa, Pärnumaa, Lääne maa, Järvamaa, Saaremaa**
    - **Enamlevinud ametinimetused:**
    - **abivahendi firmades- abivahendi tehnik, mehhaanik, ortoosimeister,**
    - **tervishoiu asutustes: füsioterapeut, tegevusterapeut, logopeed, eripedagoog,**
    - **rehabilitatsiooniasutustes: kuulmisrehabilitatsiooni spetsialist, nägemispuudega inimeste õpetaja, tüflopäädagog, surdopäädagog**
  - 2) koostöövõrgustik hõlmab järgmist skeemi:
klient→AV vajaduse tuvastamine perearsti/eriarsti või reh.asutuse spetsialisti poolt→
AV parameetrite ja kompenseeritavate/säilitatavate funktsioonide määratlemine
reh.asutuse spetsialisti poolt→vajadusel suunamine teise reh.asutuse AV spetsialisti
poole puudefitsiilise AV vajaduse määramiseks→ AV firmade hinnapakumiste

küsimine spetsiifilisele tootele → pakutavate toodete analüüs koostöös kliendiga → alla 20 000.- maksva abivahendi müük/laenus kliendile või maavalitsuse ametniku ja maakondliku ekspertkomisjoniga konsulteerimine üle 20 000.- maksva abivahendi finantseerimisvõimaluste leidmiseks → eelneva finantseerimise mitteteostumisel dokumentide ettevalmistamine koostöös kliendiga taotluse esitamiseks Sotsiaalministeeriumile → rahaeralduse korral toote soetamise tingimuste täpsustamine abivahendi firmaga → toote kasutusõpetus kliendile ja järelkontroll

- seosed teiste kutsealade esindajatega: perearstid, eriarstid, füsioterapeudid, tegevusterapeudid, logopeedid, sotsiaaltöötajad, õpetajad- lasteaias kasvatajad, töötervishoiu inspektorid-töökeskkonna volinikud

3) lähiajal toimunud muutused kutsealal, tulevikusuundumused

Eestis on ca 120 spetsialisti, kes oma igapäevases töös puutuvad kokku abivahenditega. Nende ametinimetused on organisatsiooniti erinevad ja tööülesanded varieeruvad. Täna sõltub tööprofiil ja palganumber asutuste sisesest regulatsioonist ning kliendil, kuid ka töötajal on raske võrrelda osutatava teenuse kvaliteeti, mis on motivatsiooni seisukohalt väga oluline. Seega on oluline kaardistada kompetentsid, mis on aluseks nii hindamisel, teenuse osutamisel kui ka sellealastel koolitustel. Abivahendi tehnik on erivajadusega inimese toimetulekuks vajaminevate abivahendite hindamise, kohandamise ja valmistamise spetsialist. Abivahendi tehnika koolituse eesmärgiks on õpetada tehnikut aru saama tegevusvõime häirega kliendi iseseisvaks toimetulekuks vajalike abivahendite tähenduslikkusest inimese elukaare erinevates etappides. Tallinna Tervishoiu Kõrgkoolil on olemas ressurss ja valmisolek, et koostada ja korraldada Eesti tingimustele vastav abivahendi tehnika täienduskoolituse moodul. Uue EV kutsestandardi kontseptsiooni järgi on kutsestandard dokument, mis kätkeb endas antud eriala ettevalmistuse kirjelduse (õppekava) ning oskustasemed. Õppekava on planeeritud täienduskoolituse vormis hetkel Eesti vastavas valdkonnas töötavatele spetsialistidele. Põhjamaades ja Euroopas on kasutusel täismahus õppekavad, milliste läbimisel omandab koolitatu abivahendi tehnik laiapõhjalise erialase hariduse. Hetke situatsioon rehabilitatsioonisüsteemis ja abivahendite süsteemis ei võimalda aga meil oodata igal aastal diplomeeritavat 10-15 spetsialisti, kes asudes tööle vajaksid veel ilmselt paari praktiseerimise aastat enne, kui neist saaksid iseseisva otsustamisvõimega kompetentsed spetsialistid, kes tagaksid pädeva teenuse abivahendi vajaduse osas. Seega, hetkel olekski ainumõeldav variant alustada rehabilitatsioonivallas töötavate abivahendi määramise vajadusega igapäevaselt kokku puutuvate tehnikute ja terapeutide täienduskoolitust ning kutsestandardi loomist, täienduskoolitus kataks töötavate spetsialistide teadmiste puudujäägid tervise seisundi hindamise osas või abivahendite määramise ja tootevaliku osas ning võimaldaks vastavalt isiklikule töökogemusele omandada abivahendi tehnikute kutse spetsialisti poolt valitud valdkonnas.

4)

koolitusvõimalused ja arengusuunad koolituses

Õppekava üldeesmärgid:

- luua võimalused AVT-u laiapõhjaliseks ettevalmistuseks ja töötamiseks erivajadusega inimese abivahendi vajaduse väljaselgitamise ja soovitamise alal rehabilitatsioonimeeskonnas;

- anda AVT-le tervise seisundiga seotud teadmised ja praktilised oskused töötamiseks abivahendite alast teenust vajavate sihtgruppidega;
- anda AVT-le oskused erivajadusega inimese elu- ja tegevuskeskkonna analüüsiks ja hindamiseks objektiivsete meetoditega;
- luua eeldused elukestva õppe jätkamiseks,
- arendada AVT-u suhtlemisoskust erivajadusega inimese teenindamisel.

Õppekava üldised õpitulemused, mida hinnatakse abivahendite koolituse hea praktika rahvusvaheliste kriteeriumite järgi, on orienteeritud eelkõige organisatsiooni keskkonnale.

Koolituse lõpetajal on:

- teadmised abivahendite vajaduse hindamisest erinevate tegevusvõime häirete puhul, RFK klassifikatsiooni põhimõtete tundmine, sotsiaalse turunduse aluste, kommunikatsiooni ja hooldusteenuste ülevaade;
- oskus hinnata ja nõustada individuaalselt erivajadusega inimesi abivahendite vajaduse ja kasutamise osas ning suunata ennetavalt inimese tervise arengu protsesse;
- oskus rakendada oma teadmisi- oskusi tõenduspõhiste meetodite abil toimetulekut toetavate teenuste vajaduste, protsesside ja tulemuste hindamisel;
- suutlikkus meeskonnatöök ja suhtlemiseks erinevate sihtgruppidega.

Õppekava aluspõhimõtted.

Lähtub: Sotsiaalhooletandeseadusest

Üldesmärkide ja õpitulemuste saavutamiseks vajaliku õppekava kontseptuaalsed alused on:

- tõenduspõhisus ja professionaalne praktika
- õppija individuaalne professionaalne areng omakogemuse ja eneseanalüüsi kaudu
- praktikakeskne interdistsiplinaarne ja interaktiivne õpe
- proaktiivsus tervise suhtes ja preventiivne lähenemine tervise kaotamise suhtes
- orienteeritus hindamisele, kohandamisele, nõustamisele

Maht tundides: 200 AKT

Maht EAP: 7.5 EAP

Nominaalne õppeaeg aastates: 3 kuud

Õppekeel: eesti keel

Keeleoskus tase: riigikeele oskus, üks võõrkeel

Õppevaldkond: tervis/sotsiaal

Lõpetamisel väljastatavad dokumendid: Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli täiendkoolituse tunnistus

Õppekava juht/kontaktandmed: Piret Tamme, Tallinna Tervishoiu Kõrgkool, Kutsehariduse osakonna juhataja, 6 711 729, *protected email*

Vastuvõtutingimused: terapeutiline kõrgharidus ja nõutav töötamine rehabilitatsiooni valdkonnas vähemalt 3 aastat, tehniline eriharidus või keskharidus ja töötamine

abivahendite valdkonnas vähemalt 5 aastat, täiendkoolituse tõestamine vastavas valdkonnas viimase 5 aasta jooksul vähemalt 3 AP
Vastuvõtt kursusele: dokumentaalne tõestus nõutava hariduse, töökogemuse ja täiendkoolituse osas ning vestlus
Õppekava struktuuri lühikirjeldus: Õppekava koosneb moodulitest. Õppe läbiviimisel kasutatakse erinevaid õppemeetodeid: loenguid, seminare, praktilist ja iseseisvat tööd. Tähelepanu pööratakse erinevate ainete integratsioonile ja õppija isiklike arengueesmärkide realiseerumisele. Õppekava eripäraks on rõhuasetus kutseoskuste kujundamisele, nõustamisele ja suhtlemisoskuste kujundamisele.
Sissejuhatavad ained loovad eeldused erialaste baasteadmiste omandamiseks. Erialaained jagunevad kompetentsuse mooduliks ja abivahenditest lähtuvalt spetsiifilisteks teemamooduliteks: abivahendid, hindamine, nõustamine, suhtlemine ja dokumentatsioon.
Praktiline töö moodustab õppekavas määratud mahust 20%. Eksam on teadispõhine teadmiste kontroll omandatud materjalidest.
1. Sissejuhatavad ained 48 akadeemilist tundi
2. Erialaained 110 akadeemilist tundi * baaskompetentsuse moodul * spetsiifilised moodulid * keskkonnategurid * suhtlemispsühholoogia * dokumentatsioon
3. Praktika 20 akadeemilist tundi
4. Iseseisev töö 20 akadeemilist tundi
4. Lõpueksam 2 akadeemilist tundi

Sissejuhatavad ained 48 AKT

Eesmärk: Toetada pädevuse kujunemist tõenduspõhise abivahendite vajaduse hindamise teenuse valdkonnas ja luua eeldused erialaste baasteadmiste omandamiseks. Kujundada teoreetiline ja kogemuslik baas mõistmaks sotsiaalhoolekande teenuse valdkondi, selle kontseptsioone ja mudeleid, kaasaegseid tõenduspõhiseid lähenemisi, et mõjutada erivajadusega inimeste toimetulekut, kavandada ja ellu viia ennetavaid tegevusi erivajadusega inimestele.	
Õppeaine nimetus	AKT
Sissejuhatavad ained 48 akadeemilist tundi	
Inimese tegevusvõime hindamine (RFK klassifikatsioon) ja analüüs	14
Inimese elu- ja töökeskkonna hindamine ning analüüs	14
Eetika	4
Klienditeeninduse põhimõtted	8
Ergonoomika rehabilitatsioon, erialane terminoloogia	8
Põhiained 110 akadeemilist tundi	
Abivahendi teenuse süsteem	8

Kuulmise abivahendid	8
Nägemise abivahendid	8
Liikumise abivahendid, kohandused	24
Olmeabivahendid	10
Keskkonnakohandused, transpordivahendite- ja auto maatalahendused	12
Kommunikatsiooni abivahendid	14
Istumisasendi analüüs, tõenduspõhised meetodid	16
Abivahendi efektiivsuse hindamise instrument	10
Õpitulemused	
Õppija:	
<ul style="list-style-type: none"> • omab teadmisi inimese organismist, tervise seisunditest ja funktsioonivõime kompenseerimiseks vajalikest abivahenditest ning oskust kasutada neid teenuste kontekstis • oskab objektiivsete meetoditega mõjutada üksikisiku elukvaliteeti ja iseseisvat toimetulekut • tunneb erivajadustega inimeste suhtlemispsühholoogiat ja nõustamis põhimõtteid, põhimõtteid ja meetodeid • tunneb ja kasutab objektiivseid abivahendi vajaduse ja efektiivsuse instrumente • omab teadmisi erinevate abivahendite rakendamise põhimõtetest ja võimalustest • omab praktilist kogemust nõustamisvaldkonnas, • omab praktilise tegevuse kogemust valitud abivahendite valdkonnas • suudab planeerida ja juhtida, analüüsida abivahendi alast teenust ning hinnata muutuste mõju erivajadusega inimese tegevusvõimele • omab teadmisi enamlevinud riskikäitumistest ja oskusi tervise arendamiseks 	

Praktika 20AKT

Eesmärk:		
Luu eeldused tänapäevaste abivahendite teenuse vajaduse hindamiseks, kohandamiseks ja valmistamiseks.		
Praktika nimetus	AKT	Hindamisvorm (A)
Põhipraktika – abivahendite vajaduse hindamine, kohandamine, valmistamine	20	Praktiline töö
Õpitulemused		
Õppija:		
<ul style="list-style-type: none"> • on osalenud abivahendite alase teenuse hindamise ja määramise protsessis ja oskab nõustada ning suhelda erivajadustega klientidega 		

Eksam 2 AKT

Eesmärk:

Hinnata koolitustes osalejate teadmisi abivahendite alase teenuse spetsiifilises valdkonnas. Toetab koolitustel osalejate iseseisvat mõtlemist ja orienteerumist erialases kirjanduses, tõenduspõhiste meetodite kasutamist ning tänapäevaste dokumentatsioonivormide haldamist.		
Õppeaine nimetus	AKT	Hindamisvorm
Abivahendi tehnika spetsialiseerumine	2	Eksam
Õpitulemused Õppija: <ul style="list-style-type: none"> • omab süvendatud teadmisi valitud ainevaldkonnas • omab ülevaadet abivahendite alasest teenusest ja -süsteemist • omab andmete kogumise ja klienditeeninduse oskusi • suudab teadmisi rakendada interdistsiplinaarses meeskonnas 		

5) selle kutseala olukord teistes riikides

Kesk-Euroopa maades ja Skandinaavias on võimalik omandada abivahendi tehnika kutseks vajalik haridus iseseiseva õppekava alusel, mille kestus on erinevates maades 1.5 aastast kuni 3 aastani rakendusliku kõrgharidusena või tehnilise hariduse baasilt täienduskoolitusena. Rahvusvahelisi vasteid abivahendi tehnika kutsele on: „Bachelor degree in Research“ ja „Bachelor in Prosthetics and Orthotics“. Ameerikas on peale proteeside-ortooside meistri, kelle õppekava alusel omandab spetsialist rakendusliku kõrghariduse, olemas kutseoskuste tõendamisel põhinev täienduskoolitus ja sooritata kutseksam, spetsialisti nimeks on „Assistive Technology Professional“. ISO klassifikaatoris on määratletud abivahendi tehnika kutse kuuluvaks esimesse kategooriasse, mis näitab nimetatud eriala suurt tähtsust ja vajalikkust.

6)

kutsealast tegevust mõjutav seadusandlus

Kutseseadus; Lisa 1 ja 2 Kutseseaduse juurde; Kutsetegevuse valdkondade loetelu, kutseõukogude nimetused, kutseõukogude moodustamise ja lõpetamise kord ning töökorraldus ja kutseõukogusse institutsioonide esindajate nimetamise kord; Kutsestandardite koostamise, muutmise ja vormistamise kord; Kutsetunnistuse statuut ja vorm; Euroopa kvalifikatsioonide raamistik; European Qualifications Framework

5. Kutse töötaja töö eesmärk ja põhilised tööülesanded

AV tehnika kutse eesmärk: Abivahendi tehnika töö eesmärgiks on hinnata objektiivsete meetoditega erivajadusega inimese abivahendite vajadust, soovitada, leida või valmistada abivahendid, mis toetavad inimese tegevusvõimet tema tegevuskeskkonnas.

- AV tehnika põhilised tööülesanded:
- kliendi erivajaduse tundmine tulenevalt tegevuspiirangutest ja tegevushäiretest
- abivahendi vajaduse hindamine ja analüüs tulenevalt kliendi tegevusalast, -keskkonnast, -valdkonnast
- abivahendi parameetrite määramine
- tehniliste abivahendite kategooriate tundmine
- kliendi tegevuskeskkonna analüüsi põhimõtete tundmine ja probleemide kaardistamine
- kohandustööde ja AV valmistamise töömeetodite ja materjalide tundmine ning teostamine

- AV alase dokumentatsioonivormide tundmine ja täitmine
  - koostöö teiste rehabilitatsioonispetsialistide võrgustikuga
  - ametialase elukestva arengu printsiipide jälgimine
6. Argumenteeritud põhjendused, miks ja milleks seda kutsestandardit on vaja koostada või muuta?

Eesti kõrgkoolides ega kutseõppeasutustes ei ole olemas abivahendi tehnika koolituskava, ei täienduskoolitusena ega ka põhiõppe vormis. Üksikud abivahendi tehnikud, kes töötavad meie abivahendi keskustes, on koolitanud ennast välismaal ja teevad oma tööd ühtlustamata kriteeriumide ja puuduva riikliku kompetentsitasandi kirjelduse tingimustes. Koostöö raviarstide ja teiste spetsialistidega toimib ainult niivõrd, kui võrd iga konkreetne abivahendi tehnik suudab, tahab ja oskab näha vajadust kollegiaalseks koostööks, lähtudes kliendile parimast võimalikust lahendist. Abivahendi määramise kriteeriumid on ühtlustamata ning abivahendi efektiivsuse ja toimimise eest ei vastuta praegu ükski asjaomane lüli. Võttes arvesse, et AV tehnika kutsestandardi koostamine saaks aluseks ka standardiseeritud mõõtmismeetodite rakendamise ettepanekule riiklikul tasandil, oleks AV tehnika kutse reguleerimisest kasu eelkõige kliendile, samas ka spetsialistile erialaste eesmärkide saavutamise osas ja riigile majanduslikus mõttes tervikuna. Kindlasti on paljud tervishoiuspetsialistid ja rehabilitatsioonivaldkonna töötajad tajunud korduvalt abitut tunnet, kui oleks vaja nõustada oma püsiva või ajutise puudega klienti abivahendi vajaduse osas, et saavutada inimese potentsiaali maksimaalne rakendus tema päevaste tegevustes. Haritud tervishoiu- või rehabilitatsioonispetsialist tunnistab endale, et tal puudub pädevus sellise teema lahendamiseks ja klienti konsultatsioonile saata pole ka ametlikult kusagile. Nüüdseks on erineva valdkonna asutused tajunud igaüks valusalt sellise kutsestandardi ja koolituse vajalikkust.

Lugupidamisega,

Auli Lõoke,
Eesti Liikumispuudega Inimeste Liidu tegevjuht

Piret Tamme,
Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli kutsehariduse osakonna juhataja

Hille Maas,
Eesti Füsioterapeutide Liidu juhatuse liige tervishoiupoliitilistes küsimustes

14. mai 2009